

Minősített fesztiválok a Fesztiválok Évében

Szerző: Inkei Péter¹

Nemzetközi viszonylatban is páratlan, egységes fesztiválnyilvántartási és -minősítési rendszer bevezetése folyik Magyarországon, a szakmai szervezetek és az érintett minisztériumok együttműködésében. Októberre várhatók az első minősítési eredmények a nyári-koraőszi fesztiválok értékelése alapján. A rendszer gazdái a regisztrációtól és a minősítéstől a fesztiválok iránti érdeklődés és a beléjük vetett bizalom erősödését, továbbá a szakmai színvonal fejlődését várják. Objektívebb, következetesebb és jelentősebb támogatást élvezhetnek majd a fesztiválok a minisztériumok, önkormányzatok, szponzorok és befektetők részéről.

Jelen tanulmányban bemutatásra kerül az eddig nyilvántartásba vett több mint 200 fesztivál néhány fontosabb adata.

Kulcsszavak: fesztiválok nyilvántartása, fesztiválok minősítése, fesztiválturizmus.

1. A válság és a fesztiválok

Korunk kedvez a fesztiválvilágnak. Az életmódbeli változások, a mobilitás és a kommunikáció fejlődése, a települési és regionális identitáskeresés, a szórakoztatóipar kiterjedése, az élménytársadalom kialakulása, az intenzív művészi útkeresés a fesztiválok robbanásszerű térnyerését hozta. A legrangosabb fesztiválokat egy szinten emlegetik a legnevesebb múzeumokkal, műemlékekkel és más patinás turisztikai attrakciókkal: hazánkból a Sziget Fesztivál és a Budapesti Tavasz Fesztivál sorolható az európai „elit” ligába.

Ugyanakkor a világválság alapvetően módosítja a szokásokat. A konkrét életfeltételek – kereseti lehetőségek, életpálya-kilátások – terén bekövetkező változások átrendezik az emberi vágyakat. A krízis különösen érzékenyen jelentkezik a turizmus különféle ágaiban. Hogyan érinti ez a fesztiválokat? Várható-e fordulópon? Vajon megszűnnek-e fesztiválok, megszakadnak-e rendezvény-szériák, megritkul-e a fesztiválnaptár és -térkép?

Az értékpreferenciák vizsgálatai azt jelzik, hogy a kulturális élmények és az emberi kapcsolatok felértékelődnek – például a nagyértékű vásárlásokkal, befektetésekkel és utazásokkal szemben. Ezt tapasztalják az ideai fesztiválok szervezői is, idehaza és külföldön egyaránt: van átrendeződés a bevételekben, de nincs szó az érdeklődés csökkenéséről, sőt. A turizmusban a válság legkevésbé a kulturális rendezvényturizmust sújtja. Ennek alapján meglehet, hogy Európa-szerte a magyar turizmusirányítás stratégiai éleslátásának tulajdonítják majd, hogy *2010 a Fesztiválok Éve* lesz.

A jelek szerint tehát a jövőben is együtt élünk a fesztiválok zavarba ejtő bőségével. Nem fog csökkenni

¹ A szerző a Budapesti Kulturális Obszervatórium igazgatója, e-mail: peter@budobs.org.

az az információsomj, amit egyszerre vált ki az információzón és a biztos fogódzók hiánya. Ez az igény vezetett el a magyarországi fesztiválok nemzetközi viszonylatban is páratlan nyilvántartási és minősítési rendszerének kiépítéséhez.

2. A magyarországi fesztiválok minősítési rendszere

2.1. ELŐZMÉNYEK

Már hosszabb ideje történetek próbálkozások a fesztiválok rendszerezésére és minősítésére. Ezek korábban egymással párhuzamosan folytak. A szakmai szövetségek saját körben keresték a minősítések módozatait, emellett számos – részben egyéni kezdeményezésű – honlap vállalkozott a fesztiválok különféle fajtáinak ismertetésére. A legjelentősebb lépéseket a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) tette a terület áttekintéséért. 2004-ben felmérte a magyarországi fesztiválokat, ezt ismerteti a *Fesztivál-világ* című könyv², majd ugyancsak az NKA keretében megszerveződött az általa támogatott nagyrendezvények módszeres monitorozása. Ezekre az előzményekre építve fogott bele az Oktatási és Kulturális Minisztérium a nemzeti fesztiválstratégia kialakításába, amelynek legfontosabb hozadéka az itt ismertetett nyilvántartási és minősítési rendszer.

2.2. A MINŐSÍTÉSI RENDSZER JELLEMZŐI

A nyilvántartási és minősítési rendszer legfőbb jellemzője, hogy a szakmai önszerveződés és az illetékes államigazgatás kooperációjában született és működik. Öt országos szakmai szövetség és két főhatóság – további intézmények és szakértők bevonásával – immár években mérhető

² Hunyadi-Inkei-Szabó: *Fesztivál-világ*, NKA kutatások 3. KulturPont Iroda, Budapest, 2006. A témához kapcsolódik a *Fesztivál-világ* című cikk kiadványunk 35. oldalán.

1. táblázat

A fesztiválok nyilvántartási és minősítési rendszerében közreműködő szervezetek és intézmények

Funkció	Név
Támogatók	Oktatási és Kulturális Minisztérium
	Önkormányzati Minisztérium
	Nemzeti Kulturális Alap
A Szakmai Intéző Bizottság tagjai	Folklórfesztiválok Magyarországi Szövetsége (CIOFF Hungary)
	Gasztronómiai Fesztiválok Szövetsége
	Magyar Fesztivál Szövetség
	Magyar Művészeti Fesztiválok Szövetsége
	Szabadtéri Színházak Szövetsége
Lebonyolító	Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus

Forrás: saját szerkesztés

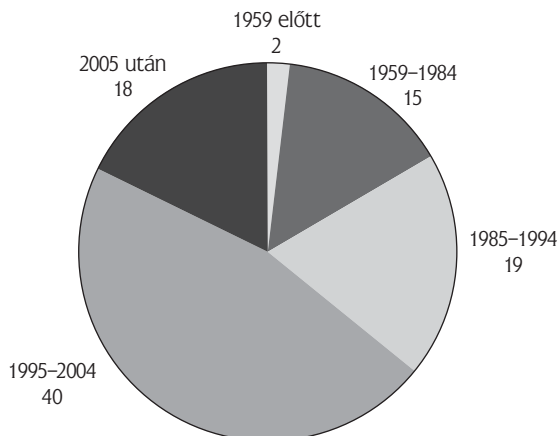
folyamatos együttműködése révén 2008 őszétől él a fesztiválok *egységes nyilvántartása*, és 2009 tavaszától elindult a *minősítési eljárás* (1. táblázat).

A „koalíciós” háttérnek köszönhetően a rendszer együtt hordozza a társadalmi önkéntesség és a hivatalosság jegyeit. A tartalmi kérdésekben a szakmai szövetségek járnak el, de kezdettől bírák a kormányzat támogatását és azt a szándékot, hogy a közpénzek hivatalos elosztásánál támaszkodni fognak a rendszerre.

A rendszer a fesztiválok igen széles (gyakorlatilag teljes) skáláját felöleli. Az eddig regisztrált közel 250 fesztivál között egyaránt találhatók komolyzenei és rock- („ifjúsági”) fesztiválok, folklór és gasztronómiai rendezvények, színházi és filmművészeti találkozók. Közös nyilvántartásban szerepelnek a tömegeket vonzó rendezvények és

1. ábra

A regisztrált fesztiválok megoszlása az alapítás éve szerint (%)

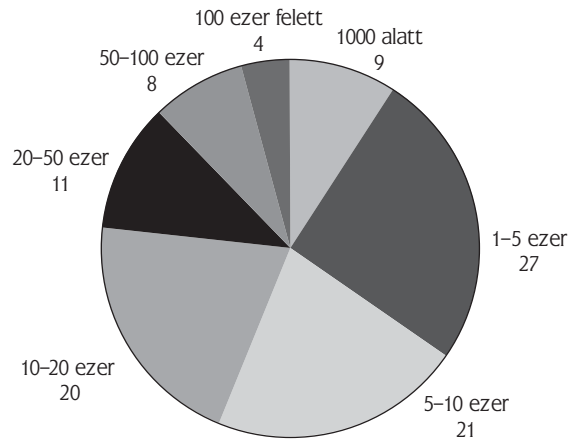
Forrás: www.fesztivalregisztracio.hu

a rétegfesztiválok, a nemzetközi ismertségük és a helyi jelentőségű ünnepi események. Két-három évre visszamenőleg egységes rendben kikereshető a látogatók, közreműködők létszáma, a kiadások és bevételek alakulása, a programok szerkezete, ami alkalmas – többek között – az események turisztikai jellemzőinek a megítélésére.

A rendszer rendkívül szerteágazó és részletes folyamatai a www.fesztivalregisztracio.hu honlapon érnek össze és ágaznak el; a munka javarésze online történik. A hozzáférés a dolog természete szerint több rétegű. A teljes nyilvánosságot élvező *adatbázis* korábban elképzelhetetlen mennyiségű, szinte intimitásszámba menő ismeretet tár fel a bejegyzett fesztiválokról (3. ábra).

2. ábra

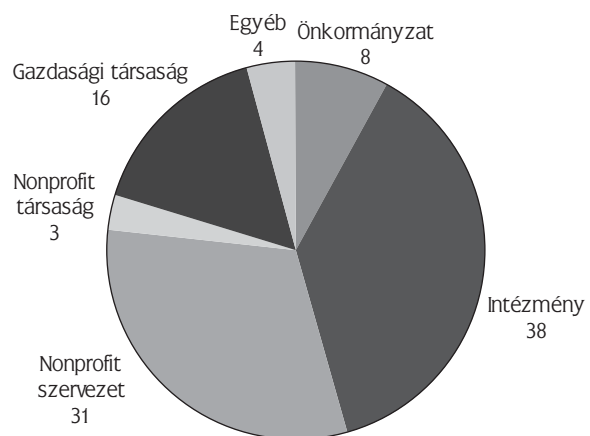
A regisztrált fesztiválok megoszlása a látogatók száma szerint (%)

Megjegyzés: a legutóbbi megrendezéskor (jellemzően 2008-ban).
Forrás: www.fesztivalregisztracio.hu

3. ábra

A regisztrált fesztiválok megoszlása a szervező jogállása szerint (%)

Forrás: www.fesztivalregisztracio.hu

2.3. A MINŐSÍTÉS FOLYAMATA

Maga a nyilvántartásba vétel is „minősítés”, a szakmai szervezetek küldötteiből álló bizottság egyenként dönt minden befogadásról, a kiegészítésekről és (eddig mintegy 3–4%-ban) az elutasításról. A tényleges *minősítéssért folyamodó* fesztiválnak azonban még egy, a regisztrációs lapnál is részletesebb *adatlapot* kell kitöltenie. Itt a szikár tényeken túl szavakba kell foglalni a szervezői szándékokat és célkitűzéseket. Meg kell fogalmazni többek között a fesztivál egyediségét, arculatát és új vonásait; részletes tájékoztatást kell adni a turisztikai vonatkozásokról, az ilyen természetű hatásvizsgálatok eredményéről.

A minősítési folyamat legérzékenyebb eleme a kijelölt *minősítők* – helyszíni szemlét is magába foglaló – értékelési munkája. Egy-egy fesztiválra – nagyságától függően – kettő–négy minősítő látogat el. Kiletük tudható, az azonban belső információ marad, hogy a majdani szöveges és számszerű minősítéshez melyikük mivel járult hozzá.

A minősítők a fesztiválok szervezési és tartalmi kérdéseiben tapasztalattal rendelkező szakemberek köréből kerültek ki a szakmai szövetségek személyre szóló ajánlásai alapján. Felkészítésük 2009 tavaszától több fordulóban történt. A folyamat korántsem egyirányú „eligazítás” volt: éppen a minősítésre vállalkozók hozzáértése tette a felkészítést konzultációs jellegűvé, ahol az ő szakmai tapasztalatuk is beépült az eljárás alakításába.

A minősítés központi eleme az *egységes pontozótábla*. A minősítők 19 szempontból 0–100 közötti ponttal értékelik a fesztivált a rendelkezésükre álló dokumentumok (például a fentebb ismertetett *adatlap*) és *helyszíni észlelésük* alapján. Ahol pontozásra épülő értékelést alkalmaznak (a sport, a művészetek vagy a gasztronómia világában, valamint a különféle pályázatok elbírálásakor) kulcskérdés a pontozótáblák minél egységesebb értelmezése, ami folyamatos figyelmet, finomítást és karbantartást igényel – ez történik a fesztiválmínősítési rendszerben is. A legelső hetek egyik tapasztalata a felfelé hajlás volt: a professzionális szigor és a jobbító figyelemfelhívás egyik, valamint a szakmai empátia és szolidaritás másik serpenyője közül gyakran került előnybe az utóbbi. Az egyensúly helyreállítását célozta az első fontosabb „mérőműszer-igazítás”.

2.4. A MINŐSÍTÉS EREDMÉNYE

Vajon lehet-e, szabad-e ennyire *különböző rendezvényeket egységes skála szerint minősíteni*? Miben mérhető össze egy kamarazenei és egy bográcsfőző fesztivál? Valójában nehéz lenne olyan szűkre vonni a kört, ahol nem ütköznenek a „minden fesztivál speciális” és az

„ahány értékelő, annyiféle értékelés” érvébe – akár egyfajta rendezvények összehasonlításakor is. A rendszer kialakítói és működtetői mégis vállalták, hogy legjobb tudásuk szerint birkóznak meg a feladattal a fesztiválok tudatosan tágra vont körében.

Közel száz fesztivál többoldalú értékelő dokumentációjának kell elkészülnie ahhoz, hogy a rendszerirányító „törzs” kialakítsa a minősítés eredményét. Erre először 2009 októberében (a cikk megjelenésével egy időben) *kerülhet sor*.

A felgyülemlett értékelő dokumentáció összesítése során dől majd el, hogy *hányféle szempontból* és *hány kategóriában* állíthatók rangsorba a minősítésre vállalkozó fesztiválok. Továbbá hogy *hány foka* lesz az egyes rangsoroknak. Így áll össze a művészeti, gasztronómiai, folklór stb. fesztiválok idei rangsora kulturális színvonaluk, társadalmi jelentőségük, gazdasági sikerességük és nem utolsósorban *turisztikai fontosságuk* szempontjából. Eldől a minősítés szimbolikája, megjelenése is. Csillagokat kapnak, vagy csak kategóriába sorolást, lesz-e összevont minősítés? Mindez ma még nyitott kérdés.

A fesztiváloknak jogában áll, hogy a rájuk vonatkozó minősítési eredményt bizalmasan kezeljék: azonban a vártnál alacsonyabbra értékelt rendezvénysorozatok is szerepeltethetik majd azt a tény, hogy „minősített” fesztiválokká váltak.

3. Mi várható a fesztiválok minősítésétől?

Az önkéntes és egységes minősítés vállalása, szakszerű megvalósítása erősíti a „fesztiválipar” rangját, legitimitációját. Megnő a szakterület egésze, illetve külön-külön az egyes minősített rendezvények iránti bizalom. A rendszer hozzásegíti a kormányzati (és önkormányzati) szerveket az objektívebb támogatási gyakorlat kialakításához. Az egységes és megbízható adatbázisok hosszabb távú fesztiválstratégiák kialakítására ösztönzik a kormányzatot, a szponzorokat és az üzleti befektetőket. A minősítési rendszer bevezetése pozitív hatással lesz a fesztiválok átlagos színvonalára. Az értékelési kritériumrendszer – ezen belül a turisztikai szempontok hangsúlyos szerepeltetése – ösztönöz a hiányosságok főlészámolására. Végül, de nem utolsó sorban a pontos adatok birtokában túlléphetünk végre a „több mint 3000 fesztivál” semmitmondó „városi legendáján”.

Felhasznált irodalom

HUNYADI ZS. – INKEI P. – SZABÓ J. Z.: Fesztivál-világ, NKA kutatások 3. KulturPont Iroda, Budapest, 2006
www.fesztivalregisztracio.hu